

НЕСКАЗАНЕ

Інші книжки Селесте Інґ українською

Усюди жевріють пожежі

НАШІ ВТРАЧЕНІ СЕРЦЯ

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](https://nashformat.ua)

CELESTE NG

EVERYTHING
I NEVER TOLD
YOU

A NOVEL

PENGUIN PRESS · NEW YORK · 2014

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](http://nashformat.ua)

СЕЛЕСТЕ ІНГ

НЕСКАЗАНЕ

РОМАН

3-тє видання

*Переклала з англійської
Анастасія Дудченко*

«НАШ ФОРМАТ» · Київ · 2023

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](https://nashformat.ua)

Інг Селесте

I-59 Несказане : роман / пер. з англ. Анастасія Дудченко. — 3-тє вид. — К. : Наш Формат, 2023. — 248 с.
ISBN 978-617-8120-61-0 (паперове видання)
ISBN 978-617-7279-94-4 (електронне видання)

Лідія — центр всесвіту сім'ї Лі. Довкола неї обертаються всі мрії, сподівання, слова і вчинки. Мати наперед визначила її долю — свою блакитнооку дівчинку вона бачить лікаркою, дорослою, певною в собі жінкою. Купує їй книжки, допомагає робити домашні завдання, береже, мов коштовний скарб, і навіть не пускає з дому. Батько мовчки потурає дружині. Інші двоє дітей ростуть у тіні виплеканого батьками «сонечка». Та одного дня їхня зірка зникає назавжди. Чорна діра, що утворилася в душах батьків, затягує всіх, хто лишився... Чи наважаться рідні, опинившись на краю прірви, нарешті сказати те, про що мовчали?

УДК 821.111(73)'06-31

Перекладено за виданням: Ng Celeste. *Everything I Never Told You: A Novel* (NY, Penguin Press, 2014).

Літературна редакторка *Тамара Ключіна*. Коректорка *Лариса Бобруєнко*. Верстальник *Денис Піорко*. Дизайнерка обкладинки *Анастасія Старко*. Художня редакторка *Ольга Старостіна*. Технічний керівник *Микола Климчук*. Випускова редакторка *Галина Харук-Бачуро*. Присікпіліві читачки *Ганна Харлан і Тетяна Вихор*.

Надруковано в Україні видавництвом «Наш Формат» на АТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"». Свідчення ДК № 7032 від 27.12.2019 р., вул. Різдяна, 11, м. Харків, 6100, www.globus-book.com
Замовлення № ЗК-006252. Підписано до друку 04.07.2023. Тираж 1300 пр. Термін придатності необмежений. ТОВ «НФ», пров. Алли Горської, 5, м. Київ, Україна, 01032, тел. (044) 222 53 49, pub@nashformat.ua. Свідчення ДК № 4722 від 19.05.2014. Висновок Держ. сан.-епідем. експертизи № 12.2.18-1/24128 від 19.10.2020.

Літературно-художнє видання

ISBN 978-617-8120-61-0 (паперове видання)
ISBN 978-617-7279-94-4 (електронне видання)

Усі права застережено. All rights reserved
© Celeste Ng, 2014
© Дудченко А., пер. з англ., 2016
© Старко А., обкл., 2023
© ТОВ «НФ», виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2016

Лідії немає серед живих. Але вони про це ще не знають. Третє травня 1977 року, шоста тридцять ранку, нікому нічого не відомо, крім єдиного безневинного факту: Лідія запізнилася на сніданок. Як завжди, поряд з її тарілкою з пластівцями зі злаків мати поклала загострений олівець і домашню роботу з фізики. Шість проблемних місць помічено маленькими гачечками. Батько Лідії дорогою до роботи крутить ручку приймача, крізь потріскування перешкод пробивається до найкращого джерела новин північно-західного Огайо, радіо WXKP. На сходах позіхає брат Лідії — він ще досі не виплутався з обіймів сну. А молодша сестричка зі свого кутка час від часу оглядає все довкола великими круглими очима, потім знову нагинається до тарілки з кукурудзяними пластівцями та по одному сьорбає їх з ложки. Це вона зрештою скаже: «Лідія сьогодні довго».

Нагорі Мерилін відчиняє двері доньчиної кімнати й виявляє ліжко незайманим: акуратно, по-лікарняному загорнуті кутики простирадла сховано під пледом, подушку збито так само, як і вчора вранці. Здається, нічого незвичайного. Бриджі кольору гірчиці, одна шкарпетка у веселкову смужку на підлозі. Кілька відзнак із наукового ярмарку, плакат із фотографією Ейнштейна. Зім'ята спортивна сумка Лідії у відчиненій шафі. Шкільний наплічник — біля письмового столу. Парфуми «Бейбі Софт» на комоді; солодкий, цнотливий запах пудри літає в повітрі. Та Лідії нема.

Мерилін заплющує очі. Може, коли вона їх розплющить, донька, як завжди, натягуватиме на голову ковдру, з-під якої стирчатимуть пасма її волосся. Мати просто не помітила дівчинки, що згорнулася клубочком серед безладно розкида-

ної постелі. *Я була у ванній, мамо. Я пішла вниз випити води. Я весь цей час лежала тут.* Звичайно, коли вона розплющить очі, усе буде, як завше. Зсунуті штори світяться, неначе порожній телеекран.

Унизу Мерилін зупиняється на порозі кухні, тримаючись руками за одвірки. Її мовчання надто промовисте.

— Я перевірю надворі, — зрештою говорить мати. — Може, вона для чогось... — і прямує до вхідних дверей. Дивиться в підлогу, мовби там закарбувалися сліди Лідії.

Нат каже Ханні:

— Учора вночі вона була у своїй кімнаті. Я чув її радіо. О пів на дванадцять.

Він затинається, бо згадав, що не сказав тоді сестрі «добраніч».

— Хіба можна викрасти людину, якій шістнадцять років? — запитує Ханна.

Нат крутить ложкою у своїй мисці. Кукурудзяні пластівці розкисають і тонуть у скаламученому молоці.

Їхня мати повертається на кухню, й на одну чарівну частку секунди Нат полегшено видихає: ось вона, Лідія, цілісінька й здоровісінька.

Так інколи буває — обличчя настільки схожі, що ви збоку бачите одне, але плутаєте його з іншим. Це миле підборіддя, ці високі вилиці, та сама ямка на лівій щоці, ті самі вузьенькі плечі. Відрізняється лише колір волосся — у Лідії воно чорнильно-чорне, а в матері — медово-світле. Нат із Ханною схожі на батька. Якось у продуктивній крамниці одна жінка зупинила їх запитанням: «Китайці?». Коли вони без жодного бажання щось пояснювати відповіли: «Так», вона з розумним виглядом кивнула:

— Я так і знала. Видно по очах, — і за кутики відтягнула свої очі пальцями.

Та Лідія, усупереч генетиці, якимось чином отримала мамині блакитні очі, й діти знали — це ще одна причина, з якої мама любить її найбільше. І батько теж. Нарешті Лідія підіймає одну руку до чола й знову перетворюється на маму.

— Авто на місці, — промовляє вона, але Нат і без того знав, що так буде.

Лідія не вміє кермувати, не має ще навіть учнівських прав. Минулого тижня вона здивувала всіх — провалила іспит, а батько без прав не пускає на водійське сидіння. Нат і далі помішує свої пластівці, що вже стали мулом на дні миски. Годинник у коридорі цокає, згодом пробиває сьому тридцять. Ніхто не рухається.

— Ми все-таки йдемо сьогодні до школи? — нарешті запитує Ханна.

Мерилін вагається. Далі бере свою сумочку та з упевненим виглядом дістає з неї брелок.

— Ви обоє спізналися на автобус. Нате, візьми моє авто й захопи із собою Ханну.

А далі:

— Не хвилюйтеся. Ми з'ясуємо, що відбувається, — Вона не дивиться на дітей. Діти дивляться на неї.

Коли Нат із Ханною виходять, мати, намагаючись стримати тремтіння рук, дістає із шафи чашку. Давним-давно, коли Лідія була дитиною, Мерилін якось залишила її у вітальні гратися на ковдрі, а сама пішла в кухню по чашку чаю. Дівчинці було всього одинадцять місяців. Мерилін узяла з плити чайник, повернулася — і побачила Лідію. Вона стояла в дверях. Мати здригнулася й доторкнулася рукою до гарячої конфорки. На пальці з'явився червоний рубець у формі спіралі — вона піднесла пальця до губ і глянула на дочку повними сліз очима. Лідія стояла на порозі дивно напружено, мовби досі не бачила кухні. Мерилін не думала про те, що пропустила її перший крок, або про те, як же виросла її донечка. У неї промайнула не думка: *«Як я могла цього не помітити?»*, а: *«Ти ще щось приховуєш від мене?»*.

Нат робив свої перші кроки так: спершу зупинився, похитався, перекинувся і лише згодом навчився незграбно тупцяти перед мамою. Але Мерилін не могла пригадати, коли Лідія хоча б почала вставати. Однак того дня вона, здавалося, доволі міцно трималася на своїх босих ніжках із крихітними

пальчиками, які визирали з волохатої холошії дитячого комбінезончика. Мерилін часто поверталася до неї спиною, коли відчиняла холодильник або перевертала білизну. Лідія могла почати ходити ще багато тижнів тому, а мати, постійно зігнувшись над горщиком, навіть не здогадувалася про це.

Мерилін узяла Лідію на руки, пригладила їй волосся й назвала розумницею; коли батько повернеться, то пишатиметься нею. Але почувалася так, ніби в знайомій кімнаті нашттовхнулася на замкнені двері: у Лідії, замалої ще навіть для візочка, уже є таємниці. Мерилін могла її годувати, купати, запихати маленькі ніжки в штанці піжами, але певна частинка життя дитини вже перебігала приховано від мами. Вона поцілувала Лідію в щічку та пригорнула міцніше, намагаючись зігрітися теплом маленького тільця.

Тепер мати повільно ковтає чай і згадує те давнє відкриття.

Номер телефону школи прикріплено до коркової дошки на холодильнику, і Мерилін бере картку та набирає номер, а поки лунають гудки, накручує шнур на палець.

— «Мідлвуд Хай», — озивається секретарка після четвертого гудка. — Мене звати Дотті.

Вона згадує Дотті: жінка зі статуєю диванної подушки та з пучком виляного рудого волосся.

— Доброго ранку, — вимовляє Мерилін, далі вагається. — Моя дочка прийшла сьогодні на заняття?

Дотті нетерпляче пирхає.

— Вибачте, із ким я розмовляю?

Вона не відразу згадує власне ім'я.

— Мерилін. Мерилін Лі. Моя дочка — Лідія Лі. Десятий клас.

— Дозвольте, я гляну на її розклад. Перший урок, — пауза. — Фізика 11-го класу?

— Так, правильно. З містером Келлі.

— Я попрошу когось збігати туди й перевірити, — Чути глухий стукіт — секретарка кладе слухавку на стіл.

Мерилін вивчає свою чашку, дивиться на розливу калюжку. Кілька років тому одна маленька дівчинка заповзла в ко-

мору й задихнулася. Після того випадку поліція розіслала по всіх будинках листівки: *«Якщо ви загубили дитину, відразу починайте пошуки. Перевірте пральні машини та сушарки для одягу, автомобільні шини, гаражі, будь-які місця, де вона могла сховатись. Якщо ви не змогли знайти дитину — негайно телефонуйте в поліцію»*.

— Місіс Лі? — нарешті озивається секретарка. — Ваша дочка не прийшла на перший урок. Ви телефонуєте, щоб пояснити її відсутність?

Мерилін не відповідає, кладе слухавку. Знову чіпляє номер телефону на дошку; вологі пальці змазують чорнило, й цифри розмиваються, неначе від сильного вітру або у воді. Вона перевіряє кожну кімнату, відчиняє кожну шафу. Заглядає до порожнього гаража: нічого, крім плями мастила на бетоні та ледь відчутного, але п'яного запаху бензину. Вона не впевнена в тому, що саме шукає: сліди ніг? Стежечку із хлібних крихт? Коли їй було дванадцять, зникла одна старша дівчинка з їхньої школи, Джинні Баррон. Потім її знайшли мертвою. Та дівчинка носила двоколірні шкіряні туфлі — Мерилін страшенно хотіла такі й собі. Джинні вийшла до крамниці: тато послав по цигарки, а за два дні її тіло знайшли біля узбіччя на півдорозі до Шарлотсвілля.

Тепер мозок Мерилін почав кипіти. Був лише початок літа Сина Сема* — хоча преса почала його так називати зовсім недавно — і навіть в Огайо газети рясніли заголовками статей про останню стрілянину. За кілька місяців поліція спіймає Девіда Берковіца, й країна знову перемкнеться на інші історії: смерть Елвіса, нову відеогру «Атарі», Фонзі, який ширяє над акулою**. Хоча в ці часи, коли темнокоші нью-йоркці купують перуки-блонд, світ видається Мерилін жакхливим, непевним. Тут такого не трапляється, нагадає вона собі. Таке неможливе в Мідлвуді, який називає себе містом, хоча насправді це — невеличке університетське містечко, у якому

* Серія вбивств у Нью-Йорку, 1976–1977 рр. — Тут і далі прим. редакції.

** Персонаж американського ситкому 70-х «Щасливі дні».

живе три тисячі осіб. За годину їзди звідси можна дістатися лише до Толедо, де нічне гуляння в суботу означає похід на роликовий каток, у боулінг або в автокінотеатр. Навіть озеро Мідлвуд у центрі — просто добре відомий ставок. Щодо останнього Мерилін помиляється: те озеро триста метрів завширшки й доволі глибоке. Проте вона відчуває легке поколювання — мовби жуки біжать спиною.

Мерилін відсовує фіранку душової, кільця шкрябають по трубі; жінка розглядає білий вигин ванни. Далі шукає по всіх шафках у кухні. Зазирає в комору, у шафу для верхнього одягу, у грубку. Потім відчиняє холодильник і дивиться всередину. Оливки. Молоко. Курка, запакована в рожевий термопласт, шматок льоду, гірло жовтаво-зеленого винограду. Вона торкається прохолодного скла банки з арахісовим маслом, зачиняє дверцята й хитає головою, неначе сподівалася, що Лідія, незрозуміло як, могла б опинитися там.

Світло ранкового сонця, густе, мов шифон лимонного кольору, заливає дім, висвітлює нутрощі стінної шафи, порожні полицки для одягу, лягає на чисту голу підлогу. Мерилін дивиться на свої руки; теж порожні, вони майже світяться в сонячних променях. Вона піднімає слухавку та набирає номер чоловіка.

Для Джеймса це просто звичайний вівторок. Сидячи в кабінеті, він клацає ручкою, тицяючи нею собі в зуби. Повільно пробігає очима рядок: *«Сербія була однією з найпотужніших прибалтійських країн»*. Перекреслює *«прибалтійських»*, пише *«балканських»*, перегортає сторінку. *«Ерцгерцог Франц Фердинанд убитий членами „Чорної ріки“»*. Франц, думає він. *«Чорна рука»*. Ці студенти хоч колись розгортають книжки? Він уявляє себе в лекційній аудиторії, у руці указка, позаду карта Європи. Це вступна лекція «Америка та світові війни». Він не сподівається на глибокі знання або критичну проникливість. Просто базове розуміння фактів і бодай один студент, здатний правильно вимовити назву *«Чехословаччина»*.

Він закриває роботу, пише на першій сторінці оцінку — 65 зі 100 — обводить її кружальцем. Щороку з наближенням літа студенти починають човгати ногами по підлозі й шурхотіти під столами; з них так і сипле іскрами невдоволення, вони щось бурмочуть, відвертаючись до стін лекційної зали, де немає вікон. Здають якісь половинки робіт із відповідями, іноді обірваними на середині речення, неначе їм забракло снаги так довго втримувати думку. Він міркує, чи не марно все це: ретельно відпрацьовані конспекти лекцій, кольорові слайди про Мак-Артура і Трумена, карти Гуадалканалу. Не більше ніж кумедні назви, з яких можна похихотіти. Увесь курс — просто чергова необхідність, позначки в списку, що мають з'явитися до випуску. Чого ще він міг тут очікувати? Джеймс кладе роботу й ручку на купу інших аркушів. Крізь вікно видно маленький зелений чотирикутник і трьох дітей у синіх джинсах; вони кидають фризбі.

У молоді літа його, аспіранта, часто приймали за студента. Уже багато років такого не траплялося. Наступної весни Джеймсові виповниться сорок шість; його введено до штатного розпису; серед темного волосся в нього проглядає вже кілька сріблястих ниток. Щоправда, інколи все одно хтось плутає цього чоловіка з кимось іншим. Якось у приймальні ректора рецепціоніст прийняв його за запрошеного японського дипломата й спитав, чи добре пройшов переліт із Токіо. Джеймса тішить подив тих, хто раптом дізнається, що перед ними викладач історії Америки. «Власне, я і сам американець», — додає він, а співрозмовник лише кліпає. Мабуть, у Джеймсовій інтонації відчутні нотки виправдання чи захисту.

Хтось стукає в двері: його асистентка Луїза зі стосом паперів.

— Професоре Лі, не хотіла вас турбувати, але двері були відчинені, — вона кладе роботи йому на стіл і робить паузу. — Ці не надто гарні.

— Мої теж. Сподіваюся, у вашому стосі будуть самі п'ятірки.

Луїза сміється. Він був здивований, коли вперше побачив її на випускному семінарі минулого семестру. Зі спини ця ді-

вчина здалася дуже схожою на його дочку: в обох темне волосся майже одного відтінку, блискуче, до пліч.

Окрім того, вони сідають однаково: глибоко ховаючи коліна.

Та коли вона обернулася, то виявилась анітрохи не схожою на Лідію; личко вужче, з тоншими, ніж у Лідії, рисами, а очі — карі, зі спокійним поглядом.

— Професор Лі? — спитала вона й подала руку. — Мене звуть Луїза Чен.

Він подумав: вісімнадцять років у коледжі Мідлвуду, і оце вперше в нього навчається студентка зі Сходу. Мимоволі всміхнувся.

За тиждень вона прийшла до нього в офіс.

— Це ваша родина? — поцікавилася, повертаючи до себе світлину на його столі. Виникла пауза: дівчина вивчала її. Так робили всі — тому Джеймс і тримав фотографію на видноті. Спостерігав, як очі Луїзи перебігають від його обличчя до облич дружини й дітей на фото.

— О, — мовила вона за мить. Він був майже впевнений, що дівчина намагалася приховати ніяковість. — Ваша дружина — не китаянка?

Це теж казали всі. Але від неї він чомусь очікував іншого.

— Ні, — відповів Джеймс і поправив рамку світлини — тепер вона бачила фото під ідеальним кутом у 45 градусів відносно переднього краю столу. — Ні, не китаянка.

Проте наприкінці осіннього семестру він запросив цю дівчину асистувати на лекції для бакалаврату. А в квітні запропонував бути його асистенткою у літній школі.

— Сподіваюся, літні студенти будуть кращими за цих, — сказала Луїза. — Кілька з них стверджували, що залізнична лінія «Кейптаун—Каїр» проходила Європою. У них дивні, як на студентів коледжу, проблеми з географією.

— Ну, це не Гарвард, що тут скажеш, — Джеймс складає до купи обидва стоси робіт і вирівнює, наче колоду карт, орієнтуючись на краї робочого столу. — Інколи мені здається, що все це — марнування часу.

— Не можна звинувачувати себе в тому, що студенти навіть не намагаються вчитися. І не всі вони такі погані. Є кілька п'ятірок. — Луїза дивиться на нього, кліпає, погляд раптом стає серйознішим. — Ваше життя — не марнування часу.

Джеймс говорив лише про вступний курс. Він працював зі студентами, які з року в рік ніяк не могли знайти час на вивчення бодай базової хронології. Цій дівчині двадцять три, думає він. Вона нічого не знає про те, марно витрачено життя чи ні. Але таке почути приємно.

— Не рухайся, — каже він. — У тебе щось у волоссі.

Волосся в неї прохолодне й трохи вологе — ще не зовсім висохло після ранкового душу. Луїза не рухається, пильно дивлячись на нього. У її зачісці не пелюстка, як спочатку здалося. Це комашка-сонечко, яку Джеймс знімає, і вона прудко біжить пальцем, дрібно перебираючи жовтими ніжками, схожими на ниточки, поки не звисає з нігтя вниз головою.

— Ці кляті створіння о цій порі року буквально скрізь, — промовляє хтось від дверей.

Джеймс переводить погляд і бачить Стенлі Г'юїтта, який спирається на одвірок. Йому не подобається Стен: у того ноги з червоними прожилками, за формою подібні на жіночі. Стен розмовляє з ним голосно й повільно, ніби Джеймс недочуває, та полюбляє тупі анекдоти на зразок *«Джордж Вашингтон, Баффало Білл і Спіро Агню заходять до бару...»*.

— Ти чогось хотів, Стене? — запитує Джеймс і раптом усвідомлює, що його рука з витягнутими вказівним та великим пальцями (так, ніби вдає пістолет) лежить на плечі Луїзи, й рвучко забирає її.

— Просто хотів запитати про останню записку від декана, — Стен тримає в руці копію якогось документа. — Не хотів вам заважати.

— Мені все одно вже час, — квапиться Луїза. — Вдалого дня, професоре Лі. Побачимося завтра. Вам теж вдалого дня, професоре Г'юїтте.

Джеймсові видно, як вона червоніє, минаючи Стенлі, перш ніж вийти в коридор, і його обличчя починає паши-

ти. Коли вона виходить, Стенлі сідає на край Джеймсового столу.

— Вродлива дівчина, — каже він. — Вона буде твоєю асистенткою і цього літа, чи не так?

— Буде. — Джеймс розкриває долоню — комашка бігає лабіринтом ліній на його пальці, проходить усі закрути й петлі. Йому хочеться вдарити Стенлі просто в цю усмішку, відчувати, як його передні зуби легко прогинаються під кулаком. Натомість він змахає сонечко з долоні. Панцир лускає між пальцями, ніби попкорн, і комаха розсипається на зелено-жовтий пил. Стенлі й далі водить пальцями по корінцях Джеймсових книг.

Трохи згодом Джеймс палко жадатиме повернення до цієї миті спокою і незнання, до останньої секунди, у яку косий погляд Стена був для нього найбільшою проблемою. Але зараз, коли дзвонить телефон, він ще надто щасливий, бо їхню розмову перервали, тому спочатку не відчуває тривоги в голосі Мерилін.

— Джеймсе? — говорить вона. — Можеш приїхати додому?

Полісмени повідомляють, що багато підлітків ідуть з дому без попередження. Вони кажуть: дівчатка часто ображені на своїх батьків, які про це навіть не здогадуються. Нат спостерігає за тим, як вони кружляють кімнатою сестри. Сподівався побачити тальк і віничок з пір'я, службових собак, збільшувальне скло.

Натомість полісмен просто *дивиться*: на розвішані над її столом постери, на взуття на підлозі, на шкільний наплічник, відкритий наполовину. Тоді молодший офіцер кладе долоню на круглу рожеву накривку Лідіїних парфумів, ніби гладить по голові дитину.

— У більшості випадків причини втечі втрачають значення приблизно за двадцять чотири години, — каже старший. — Дівчатка самі повертаються додому.

— Що це означає? — запитує Нат. — *У більшості*? Що це означає?

Офіцер дивиться на нього поверх біфокальних окулярів.
— Значна частина випадків... — повторює він.
— Вісімдесят відсотків? — уточнює Нат. — Дев'яносто? Дев'яносто п'ять?

— Натане, — зупиняє його Джеймс. — Годі. Не заважай офіцерові Фіске виконувати свою роботу.

Молодший записує до свого нотатника подробиці: Лідія Елізабет Лі, 16 років, востаннє бачили в понеділок, 2 травня, квітчаста сукня, комірець хомутиком, батьки Джеймс та Мерилін Лі. Цієї миті офіцер Фіске уважніше придивляється до Джеймса, і в його пам'яті спливає спогад.

— Ваша дружина теж одного разу зникла, чи не так? — запитує він. — Я пам'ятаю той випадок. У шістдесят шостому, єге ж?

Потилицею Джеймса підіймається гаряча хвиля, із-за вух скапує піт. Як добре, що Мерилін унизу чекає біля телефону.

— То було непорозуміння, — сухо відповідає він. — Між нами з дружиною. Сімейна справа.

— Зрозуміло.

Старший офіцер дістає свій записник і робить позначку, тим часом Джеймс постукує кулаком по краю Лідіїногo столу.

— Щось іще?

На кухні полісмен гортає родинні альбоми в пошуках фотографії з найчіткішими рисами обличчя.

— Оця, — Ханна показує світлину.

Це знімок з минулого Різдва. У Лідії був кепський настрій, і Нат намагався розвеселити її, мало не шантажем вимучував посмішку. Ніщо не допомогло. Лідія сидить біля ялинки, спиною до стіни, сама в кадрі. Її обличчя — виклик. Вона дивиться прямо, без жодного натяку на поворот голови, і цей погляд ніби запитує: «Чого витріщився?».

На фотографії Нат не зміг розгледіти кольору її очей: зіниці розширилися настільки, що синьої райдужки не видно, не очі, а два темні отвори в лискучому папері. Коли він забрав фотографії з друку, то пожалкував, що знімав цей важкий погляд сестри. Але тепер він дивиться на фото в руках у Ханни

і розуміє, як це схоже на Лідію, принаймні, на ту, якою він востаннє її бачив.

— Не цю, — втручається Джеймс. — Не з таким обличчям. Люди подумують, що в неї завжди такий вираз. Візьміть якусь гарну. — Він перегортає кілька сторінок та дістає останній знімок. — Оця краща.

Фотографії лише тиждень; Лідія сидить на столі у свій шістнадцятий день народження і посміхається нафарбованими губами. Її обличчя обернене до камери, але погляд сконцентрований на чомусь за межами білих полів світлин. «Що там такого смішного?» — думає Нат. Не може пригадати, чи то він там стоїть, чи батько щось сказав, чи Лідія сміється з чогось, невідомого нікому з них. Вигляд у неї, мов у моделі з реклами в журналі: темні виразні губи, у тонкій руці — тарілка з ідеальним тортом із морозива. Вона чудово проводить час.

Джеймс присовує фото столом до полісменів, і молодший кладе його в теку та підводиться.

— Це якраз підійде, — каже він. — Зробимо листівку на випадок, якщо дівчинка до завтра не повернеться додому. Не хвилюйтеся. Я певен, вона повернеться.

На сторінках альбому залишилися сліди наслиненного пальця, й Ханна стирає їх своїм пальчиком.

— Вона не могла просто піти, — говорить Мерилін. — Що, як до цього причетний якийсь божевільний? Якийсь псих викрадає дівчат? — Її рука тягнеться до ранкової газети, що досі лежить посеред столу.

— Спробуйте не хвилюватися, мем, — заспокоює офіцер Фіске. — Такі випадки трапляються вкрай рідко. У більшості... — зиркає на Ната, прочищаючи горло. — Дівчатка майже завжди повертаються додому.

Коли полісмени йдуть, Мерилін та Джеймс сідають біля телефону з аркушами паперу для нотаток. У поліції запропонували зателефонувати всім друзям Лідії, усім, хто міг знати, куди вона пішла. Разом вони складають список: Пем Сондерс, Джен Пітман, Шеллі Бріолі. Нат нічого не каже, але ці дівча-

та ніколи не були подругами Лідії. Лідія вчиться з ними ще із дитсадка, та якщо вони й телефонують, то сміються і пишчать у слухавку, а Лідія волає: «Усе ясно!». Інколи вона цілими вечорами просиджує на підвіконні сходового майданчика: телефонна книга — на колінах, слухавку затиснуто між вухом і плечем. Коли батьки проходять повз неї, вона стишує голос до таємничого шепоту й накручує шнур на свій маленький пальчик, аж поки вони не підуть. Нат знає — батьки саме тому так упевнено занесли імена цих дівчат до списку.

Але Нат бачив Лідію у школі — як вона тихо сидить у кафетерії, поки решта базикає, як ховає зошит назад до наплічника, коли всі закінчують переписувати її домашню роботу. Після школи сама заходить до автобуса та мовчки сідає біля нього. Якось він не поклав слухавку по тому, як її взяла Лідія, і почув не дівчачі плітки, а сестрин голос, який чітко випалював домашнє завдання: «*Прочитати Акт один із Отелло*», розв'язати задачі з непарними номерами з розділу *н'ять*», — а після сигналу про покладену слухавку одразу запала тиша. Наступного дня, коли Лідія згорнулася в клубочок на підвіконні з притиснутою до вуха слухавкою, він узяв іншу на кухні й почув лише низьке гудіння.

Насправді в Лідії не було друзів, але батьки про це не знали. Якщо батько запитує: «Лідіє, як справи у Пем?», Лідія відповідає: «О, в неї усе чудово, її нещодавно взяли в групу підтримки», — і Нат не заперечує. Він вражений спокійним обличчям сестри й тим, як вона бреше навіть оком не змигнувши.

А нині тим паче не можна розповідати про це батькам. Нат дивиться, як мама строчить на звороті старого рецепта, й коли вона запитує в них із Ханною: «Можете ще когось пригладати?» — думає про Джека та відповідає: «Ні».

Цілу весну Лідія провела з Джеком, точніше, — прогуляла. Вона практично щодня каталася з ним на його «Жучку», з'являлася вдома якраз до обіду, вдаючи, що увесь цей час була в школі. Якось раптово зав'язалася ця «дружба» — Нат відмовлявся використовувати які-небудь інші слова.

Джек жив із матір'ю у сусідньому будинку, й одного разу Нат подумав, що міг би потоваришувати з ним. Але не вийшло. Джек принизив його перед іншими, насміхався, коли мама пішла від них, і вже здавалося, що вона ніколи не повернеться. Тепер Нат думає: «Хіба Джек мав право так глузувати?». Адже в нього самого немає батька. Коли вони з матір'ю сюди перебралися, усі сусіди шепотілися, буцімто Джанет Вольф *розлучена*, а Джек росте без нагляду, бо вона весь час працює в лікарні у другу зміну. Того літа пліткували й про Натових батьків, але мама повернулася. Мати ж Джека досі розлучена. І Джек досі робить, що йому заманеться.

А тепер? Минулого тижня дорогою додому Нат бачив, як Джек вигулює свого собаку. Нат ішов навколо озера, уже збирався завернути у свою вуличку, що веде у глухий кут, коли побачив Джека. Той ішов берегом — високий, худий, у старій зашнурованій футболці, зі скученою чубом кольору піску, а пес підтюпцем біг слідом. Коли Нат його проминав, Джек глянув і ледь помітно кивнув. У кутику його рота була затиснута сигарета. Те, що він кивнув, подумав Нат, означає швидше просто впізнавання, аніж привітання. Джеків пес теж подивився на Ната й недбало підняв лапу на стовбур. І з цим типом Лідія гуляла цілу весну.

Якщо тепер щось розказати, думає Нат, вони закричать: «Чому ми раніше про це не знали?!». Йому доведеться розповісти про всі ті випадки, коли він говорив: «Лідія робить уроки з подругою» або «Лідія залишилася на додаткове заняття з математики», хоча мав на увазі: «Вона з Джеком» або «Вона катається на Джековій автівці», або «Вона з ним бозна-де». І цього ще замало: вимовити Джекове ім'я — означало визнати щось, чого він не хотів визнавати. Той Джек останнім часом займав надто велику частину життя Лідії, хоча з'явився в ньому всього кілька місяців тому.

По той бік столу Мерилін уголос зачитує номери з телефонної книги. Джеймс повільно й обережно набирає номер, крутячи коліщатко одним пальцем. З кожним дзвінком до його тону додається збентеженості. «Ні? Вона ні про що не зга-

дувала? Якись плани? О-у. Я зрозумів. Що ж. У будь-якому разі, дякую».

Нат вивчає дошки столу, перед ним лежить відкритий фотоальбом. На місці відсутньої фотографії — прозоре пластичне вічко, крізь яке біліє підкладка. Мама водить пальцем по рядках у телефонній книзі, його кінчик сіріє. Ханна під скатертиною дістає Ната пальцем ноги. Дотик комфорту. Але він не підіймає голови. Натомість закриває фотоальбом — а на протилежному кінці столу мати викреслює зі списку ще одне ім'я.

Після дзвінка на останній номер Джеймс кладе слухавку, забирає в Мерилін аркуш і викреслює *Карен Адлер*, розділяючи букву «К» на дві «V». Ім'я все одно проступає під лінією. Карен Адлер. Мерилін ніколи не дозволяла Лідії їти гуляти, поки вона не скінчить усіх своїх домашніх завдань — досі це зазвичай бувало в неділю по обіді. Часом Лідія буквально випрошувала зустріч із друзями в ці пообідні години: «Дехто з наших збирається в кіно. „Енні Холл“. Карен страшенно хоче його подивитися». Джеймс діставав із гаманця десятку і підсовував її по столу, що означало: «Гаразд, піди розважся». Він згадує, що жодного разу не бачив у доньки квитка й що коли приїжджав по неї після кіно, Лідія завжди стояла на тротуарі сама. Десятки разів він зупинявся ввечері на сходах і поспіхався: згори долинали уривки Лідіїних телефонних балачок:

— О, боже, я уявляю собі! І що вона сказала потім?

Але тепер він знає — донька не телефонувала Карен, Пем чи Дженні багато років. Джеймс пригадував усі ці довгі пообідні години, коли вони думали, що Лідія залишилася на додаткове заняття після уроків. Діри, що зяяли в часі: тоді вона могла бути де завгодно й що завгодно робити. Цієї миті Джеймс ловить себе на тому, що вже знищив ім'я Карен Адлер — від нього лишилася чорнильна пляма.

Він знову піднімає слухавку і набирає номер.

— Покличте офіцера Фіске, будь ласка. Так, це Джеймс Лі. Ми зателефонували всім Лідіїним... — він затинається. — Усім, із ким вона вчиться. Ні, нічого. Гаразд, дякую. Так ми й зробимо.

— Вони посилають офіцера на її пошуки, — він кладе слухавку на важіль. — Сказали, щоб ми чекали на дзвінок і не займали телефон.

Настає і збігає час обіду — жоден з них не може навіть уявити себе за їжею. Здається, це лише для фільмів, де так красиво підносять виделки до рота. Своєрідний марний ритуал. Телефон мовчить.

Опівночі Джеймс наказує дітям іти спати. Вони не опираються, але батько стоїть унизу під сходами, аж поки обоє не підіймаються нагору.

— Ставлю двадцять баксів, що Лідія зателефонує до ранку, — говорить він з удаваною впевненістю.

Ніхто не всміхається. Телефон так і не дзвонить.

Нагорі Нат зачиняє двері своєї кімнати й вагається. Йому хочеться знайти Джека — Нат певен: той знає, де зараз Лідія. Але він не може вислизнути з будинку, поки батьки не ляжуть спати. Його мати на силу стримується, здригається щоразу, коли вмикається чи вимикається моторчик у холодильнику. Та все одно з вікна видно, що в будинку Вольфів не світиться. Вїзд до нього, на якому зазвичай стоїть Джековий сталевосірий «Фольксваген», порожній. Як завжди, Джекова мати забула ввімкнути ліхтар над дверима.

Нат силкується пригадати: чи не поводитися дивно Лідія вчора ввечері?